

LA LLITERATURA ORAL BENASQUESA SEGUNTES ELS INVESTIGADORS VISITANTS¹

Lluís-Xavier Flores Abat

Societat de Lingüística Aragonesa (SLA)

L'articlo que presentem a ista trobada forme part d'un treball més amplo que próximament quèrem complètar dan l'estúdiu i anàlisis paralels de les muestres etnopoètiques repllegades per investigadors locals u lligats familiarment dan la Vall de Benasc. En isto caso mos centrarem en comentar breument alguns dels visitants de la Vall que, dan perfils diferents, la van visitar dende el sigllo XVIII hasta l'actualitat així coma en oferir els materials folclòrics que trobem en la suya dispèrsa i variada obra d'una manèra ordenada, enta fèr-los més accesibls al públic interesau.²

En definitiva, el nuestro objetiu ye la configuracion d'un corpus etnolliterari gllobal –i posterior estúdiu– en les lluengues aragonesa i benasquesa a partir del vuedage de fuent esrites.

La celebracion de la IX Trobada del GEE a Andorra, al bèll mich del Pirineu, mos ha animau a presentar ista comunicacion que verse sobre una vall pirinenca, llingüísticament i etnoliteràriament pròu singular coma la benasquesa.

1. La singularitat de la Vall de Benasc i la suya llengua

La Vall de Benasc se trobe a la conca altèra del riu Èsera i ye formada per diferents valls i vintieit llugars i llugarons, que tienen coma capital Benasc. Geogràficament tabé se porie considerar la Vall de Barbaruens, dan els llugars d'Abi, Seira i Barbaruens, coma part integrant de la vall, cosa que nusaltros hem fèto en isto treball. Llingüísticament el benasqués u *patués* ye en paraules del suyo millor coneixedor, el filòlogo José Antonio Saura Rami (2013), un idioma independent (i sentiut aixit pels parllants) i represente el saguèr reducto de l'antiguo romance ribagorçano, germano del catalan i de l'aragonés.

1 Isto treball ye escrit en benasqués, aplicant la propuesta ortogràfica que ta ista llengua va fèr pública l'an 2006 la revista *De Lingua Aragonensi* (núm. 2) de la Societat de Lingüística Aragonesa, entitat filològica que considere el benasqués un idioma autònom, així coma les recomanacions exposades per José Antonio Saura Rami (doctor en Filologia i profesor de la Universitat de Saragosa) en l'articlo "Enta una codificacion del benasqués" (*DLA*, 4, p. 23-31). Agradeixem a José Antonio Saura Rami –màxim especialista en la llengua ribagorçana– la revision i correccion d'isto articlo, a Joan-Lluís Monjo Mascaró (SLA) els numerosos consells enta una redaccion satisfactòria, a Artur Quintana i Hèctor Moret els dats facilitats i a Emili Samper Prunera (Universitat Rovira i Virgili), Sandra Montserrat Buendia (Universitat d'Alacant) i Chesús Giménez Arbués (CFA) la disposicion de fuent bibliogràfiques que mos faltaven.

2 La intencion ye, en un futuro próximo, presentar-los de forma conjunta tal coma hem fèto en treballs precedents dedicats a altres valls altoaragoneses, en isto caso, aragonesófonas coma Bielsa (Flores 2013) i Ansó (Flores 2014).

La gent del *país* s'expressa en patués dan els vecins de la vall de Gistau (aragonesoparlants) i de la vall d'Isàbena (catalanoparlants), a pesar que perciven les suyes parles coma diferents d'ista.

2. Breus notes sobre autors i treballs recopilatoris de lliteratura popular benasquesa
La repllega de materials etnolliteraris de la Vall de Benasc pareixencomençar a mitat del sigllo XVIII quan el cllerigo catalan Pere Serra Postius –que no sabem si la va visitar– va deixar per escrito la lleyenda dela ramada encantada de Paderna u dels Monts Maldits, que ya deveved'estar popular a la centúria anterior, si fem caso de la constatacion d'istosaguèr topónimo en documents de la época.

De totes formes, en época contemporània, els primèrs visitants de la Vall de Benasc van estar ilustrats francesos que dende finals del sigllo XVIII, movets per l'interés en laconeixença de les montanyes de la zona, van mirar d'ascender-les, encomençant així el «pirineismo». El francés Louis Ramond de Carbonnières (1755-1827) i el suyo guia luixonés Pèire Barrau (1756-1824) van estar els primèrs que hu van fèr l'an 1787. A lo llargo d'ista centúria i la del XIX se sumaran a la visita de la vall de Benasc altres pirineistes, tanto excursionistes deportius, científics i culturals coma guies de montanya occitans (Enric Reboul, Enric Cordier, Totsants Lezat, Bernat Arrazau «Ursula», Pèire Redonnet «Nata», Pèire Sanio «Lutz», Joan Sors «Argarot»), francesos (Franz Schrader, Jean-Baptiste Coraboeuf, Albert de Franqueville), alemans (Friedrich Parrot, Johann von Charpentier), rusos (Platon de Tchihatcheff), anglesos (Henry Halkett, Harold Spender, Llewellyn Smith), catalans (Cels Gomis, Jacint Verdager), aragonesos (Joaquín Costa), etc.³ Manimenos, quanto a la mayoria d'excursionistes estrangers citats, per ara desconexem –ya que ye un tema que no hem estudiau– si en les suyes memòries, cartes i obres divulgatives van deixar escrita bèlla referéncia llingüística i/u etnolliterària. Nomès en el saguèr tèrcio del sigllo XIX Cels Gomis i Joaquín Costa –de qui tornarem a parllar mès detenidament en calidat d'etnògrafos– i modernament el catalan Ricard Serra Feu i els aragonesos Ánchel Martín, Armando Otero i Miguel-Ánchel Pérez –miembros de l'equipo «Os Zerrigüeltaires»– mos interesen per la suya modesta pero valiosa contribucion a la etnopoètica benasquesa.

Pero si l'interés dels excursionistes va fèr que gascons i francesos cruçasen la frontèra en elXVIII, un sigllo dimpués, serie l'interés dels llingüistes el que impulsarie a un altro francés, Jean-Joseph Saroïhandy, a recorrer dende 1899 tot l'Alto Aragon en busca de

3 Llista de nòms confeccionada a partir de la consulta d'Andolz (1997:23-41), Babia (1997:253-254), Ara Torralba (1997) i Ettinghausen (2014).

materials dialectals. Ans dimpués, en els dos primers tèrcios del sigllo XX, creixe la nòmina dan filòlogos i lexicògrafos catalans (Antoni Griera, Anfós Par, Antoni Badia i Margarit, Joan Coromines), occitans (Joan Seguin –Jean Seguy–), inglesos (William Dennis Elcock), alemans (Günther Haensch, Gerhard Rohlf), aragonesos (Manuel Alvar), valencians (Manuel Sanchis Guarner), en les obres dels quals hem podeu porgar molts pòcs elements etnopoètics u cap. En càmbio, no ocorre açò en les obres lexicogràfiques de tres estudiosos benasquesos: Vicente Ferraz Turmo, Vicente Ferraz Castán i Ángel Ballarín Cornel, que contien materials etnolliteraris molt rellevants. En ista línia, cal ragonar tamé dels filòlogos i profesors José Antonio Saura (de Grist) i Carmen Castán (de Gabàs), Maria Jesús Nicolau (de Verí) i Isabel García Ballarín (de Benasc). Finalment, dende l'àmbito catalanoparlant, han anau apareixent en istos saguèrs ans treballs coma els dels lliterats i llingüistes Pep Coll (1993), Ricard Morant (1995), Antoni Babia (1997) i Artur Quintana, Hèctor Moret, Lluís Borau i Glòria Francino –que formen l'equip de *Bllat Colrat* (1997)– en els que podem localisar diferents muestres de lliteratura oral de la vall.

Un tercèr grupo el formarien els folclloristes i etnògrafos que, dan una vision de la cultura popular mès ampla i dan un mètodo científico (la mayor part d'ells), encomencen dende finals del sigllo XIX a estudiar diferents aspèctos del patrimoni etnològic, tanto material coma immaterial, entre ells, el benasqués. El pionèro va estar, sinse duda, l'aragonés Joaquín Costa, seguiu del mencionau Cels Gomis i Mestre, a qui van suceder en el sigllo XX el tabé catalan Ramon Violant i Simorra, l'aragonés Rafael Andolz, etc. Manimenos, no hem d'ixopllidar d'anyadir a ista llista al mencionau Pere Postius coma primèr folcllorista al repllegar, dos sigllos antes, un texto etnopoètic benasqués.

A la fin, calrie ragonar del grupo formau per músics i musicòlogos, entre els que podem citar als aragonesos Alberto de Larrea Palacín, Gregorio Garcés Til i Juan José de Mur Bernad, recopiladors de cançonèrs de cllase i conteniú diversos.

3. La obra dels investigadors alòctons

3.1. Els etnògrafos i folclloristes

Coma afirmàvam denantes, dan la publicacion de la «Llegenda del Roc de Paderna» per part del bibliòfilo catalan **Pere Serra Postius** (Barcelona, 1671-1748) en las *Siete maravillas raras del principado de Cataluña* (1745) s'inicie la cronologia de repllegues de materials etnolliteraris benasquesos. El suyo autor, dan una obra que basculeentre el folcllorismo i la crònica de la edat moderna catalana, mos done

testimoniança en el mencionau llibre d'una narracion ocorrida «en los inaccesibles Pirineos, en una Montaña de las mas asperas, y encumbradas de Cataluña [*sic*], entre Castel Leon y puerto de Benasch» (Serra 1745:32). Apareixe sinse títol i escrita en castellano encara que ye mès que probablle que la repllegase directament en benasqués –si ye que va visitar realment la vall– u hasta en catalán, ya que d'isto fèto tiene noticia «según la publica voz y antigua tradición de aquellos Lugares vezinos» (Serra 1745:32) i segutes «me lo han asegurado personas digna de fee, que lo avian oído decir» (Serra 1745:34). Considerem, per tanto, ista lleyenda coma un texto de la tradicion oral benasquesa, la popularitat de la qual va fèr que en l'àmbito catalan, el poeta Jacint Verdaguer, la incorporase al suyo poema èpico *Canigó* (Moret 1988: 60; Quintana 1989:50-51, 1998:322; Verdaguer 1995: 160) u que, dan el títol «Les maleïdes i els encantats», fuese repllegada pel folcllorista Joan Amades (1997:5).

A finals del sigllo XX, l'erudito aragonés **Joaquín Costa Martínez** (Monson, 1846-Graus, 1911), pionèro en l'estúdio de les llenguas d'Aragón, aprofitarà les suyes excursions per l'Alto Aragón ta anar recopilant a partir de 1875 (Ara 1997: 32) dats de lo que ell denominarà «poesía popular» (Ara 2010: 9-10). Ya sigue en articllos de caràcter filològic (Costa 1878-1879) coma específicament etnolliteraris (Costa 1878, 1883, 1883-1884, 1888), isto antropòlogo, economista, político i abogau ribagorçano, representant del «excursionismo institucionista» (Ara 1996: 27), repllegarà, dan un respeto absoluto a les fuents orals, buena cosa de materials etnopoètics dialectals, entre ells, benasquesos, coma una burlla llingüística (cat. *xant*) sinse marca geogràfica –pero que fàcilment porien atribuir a la tradicion oral de la vall–; dos parèmies; tres cançons geogràfiques –dos castellanes– i una tirallonga geogràfica; una cançon de despedida de ronda –en castellano–; i una endevineta –dan un caso similar a la burlla–, respectivament.

En ista época finisecular hem de situar tamé al'ingenièro d'obrescatalan **Cels Gomis i Mestre** (Reus, 1841-Barcelona, 1915), queva visitar la nuestra vall entre 1880 i 1882 (Roma 1995:197, Samper 2009:193). L'activitat laboral d'isto«folklorista excursionista» (Samper 2013:85) el llevarà a recorrer buena part de la península, fèto íntimament lligau dan la suya activitat excursionista i de recolector de materials folclòrics. Va estar miembro de l'Associació d'Excursions Catalana dende la suya fundacion l'an 1878 i va publlicar buena cosa de colaboracions en els suyos *Anuari* i *Butlletí*. Una de les suyes característiques ye la metodologia científica que va empllegar a la hora de repllegar i presentar els materials folclòrics, sempre d'una manèra fiel i respetuosa, sinse modificar ni censurar lo que els informants le hèben transmittiu. Ye

autor de *Lo llamp y'ls temporals* (1884), *Meteorologia i Agricultura Populars* (1888) –istos dos publicats conjuntament en 1998 dan el segundo títol–, *Botànica Popular* (1891), *Zoologia Popular catalana* (1910) i *La bruixa catalana* (1987), obra pòstuma. En istes quatre sagüeres obres així coma en els dos articllos titulats «La Vall de Venasch» (1883) i «De la Vall de Venasch á Graus» (1889) ye agon trobem materials repllegats a la Vall de Benasc (Samper 2009). En elles localisem, respectivament, dechinòu mostres (dan la marca topogràfica de «Benasc» i «Vall de Benasc», cinc refrans, i dan la indefinida de «ribera de l'Éssera» o similars, once refrans i una canta –en catalan, aragonés ribagorçano, castellano dan ribagorçanismos i castellano–, que no considerem aquí); un recontament; dos quartetes, tres parèmies i un cuento de fatos –adaptau al catalan–; una tradicion –tantost referencial– sobre els llugars de les encantàries; once cançons de ball –dèu en catalan i una en benasqués–, dos parèmies i quatre recontaments u cuentos de fatos –el sagüero sinse transcriure, i tots adaptats al catalan estàndar–; i tres parèmies i tres tradicions.

Encomencem la nòmina dels etnògrafos del sigllo XX dan **Ricardo del Arco y Garay** (Granada, 1888-Uesca, 1955), historiador i investigador d'una dilatada obra de temàtica diversa entre la que destaquem *Notas de Folklore Altoaragonés* (1943). Encara que va visitar la nuestra vall, a ista obra localisem un fragment d'una suposada «Pastorada d'Ancils» que amprea un articllo de Luis [M. de] Arag publicau en la revista *Aragón*, l'an 1928. No hem podeu consultar la fuent original pero mos inclinam a pensar que, per la estructura estròfica del texto, mès que d'una pastorada deu de tratar-se d'una poesia alusiva al fèto que se descriu i que tiene al molinèro de Grist coma protagonista. Manimenos, seguntes sabem, el transcriptor original de la peça la va editar nuevament dos ans mès tardi coma «Pastorada de Eriste» en *Flores de la Montaña* (Saragosa, 1930).

Tanque ista nòmina d'etnògrafos el mosén aragonés **Rafael Andolz Canela** (Jaca, 1926-Uesca, 1998), lexicògrafo, biògrafo, escritor i

un viajero incansable. No solo no se enorgullecía de haber estado en todos los pueblos de Aragón –recogiendo vocabulario, costumbres y tradiciones– sino que también había visitado casi todos los países de Europa, en muchas ocasiones con sus scouts... (Nagore 2000:16)

Andolz va estar autor d'una extensa obra, en la que –sinse haver-la consultau tota ni haver-hie investigau exhaustivament– hem trobau materials benasquesos en *La aventura del contrabando en Aragón* (1988), *El nacer en Aragón* (1991), *El humor altoaragonés* (1992), *La muerte en Aragón* (1995), *Cuentos del Pirineo para Niños y Adultos* (1995), *Más humor aragonés* (1996), *Los Aragoneses III* (2002) i *Los*

Aragoneses IV (2005). Se trate, respectivament, d'una història oral sobre el bandolèro «El Jotas» de Benasc; una història oral sobre un chiquet que no popave; la lleyenda de «La misa del mosén de Benasc»; sèt cuentos de fatos, una rima onomàstica i dos refrans; dos lleyendes i un cuento d'animals; quatre cuentos de fatos, siés cançons de quarteta, tres tirallongues, dèu refrans, una tornavoç i sètse rimes onomàstiques; nuevament una lleyenda de diplerons ya repllegada antes –ara en version d'un altro llugar–; i una descripcion dels «foros» de Grist i Vilanòva que no arribea estar una tradicion. Hem de sinyalar que els cuentos i històries orals son transcrits en castellano, i molts temes apareixen sinse citar el llugar i la fuent, encara que els atribuim a la tradicion oral de la Vall.

Quanto al folklorista catalan **Joan Amades Gelats** (Barcelona, 1890-1959), sabem que va inclluir en les suyes obres bèll material etnopoètico benasqués, pero desconexim si van estar u no repllegats *in situ*.⁴

3.2. Els filòlogos

El mencionau Joaquin Costa ye el responsable directo de que **Jean-Joseph Saroïhandy** (Saint-Maurice-sur-Moselle, 1867-París, 1932) venise a Aragon a estudiar les suyes lluengues no castellanes. En les suyes misions, editades no fa guaire en *Misión lingüística en el Alto Aragón* (2005), localisem tres cuentos, sèt histories orals, un etnotexto, dos quartetes (la una porieestar una *canta* u cançon de jota i l'altra una albadá –per la citacion que i hei del “gaitero”–), dechisèt endivinetes, un calambur i un refran.

Artur Quintana Font (Barcelona, 1936), filòlogo catalan especialista en l'aragonés i el catalan d'Aragon, ye impulsor i coautor de dos obres colectives i referencials ta la etnopoètica aragonesa en lluenta catalana: *Lo Molinar* (1995) i *Bllat Colrat* (1997), juntament dan **Lluís Borau** (Barcelona, 1931) –mero transcriptor musical dels temes–, **Glòria Francino Pinasa** (Sopeira, 1956) i **Hèctor Moret Coso** (Mequinensa, 1958), autor de l'articllo “Tirallongues onomàstiques de l'Alta Ribagorça occidental” on localisem tres tirallongues, dos comarcals i una de cases, de Gabàs i la Múria. En els tres volúmens que componen la mencionada coleccion *Bllat Colrat* (centrada en el Baixó Cinca, la Llitèra i la Ribagorça) se replleguen materials, ben cllassificats i identificats geogràficament, de la Vall de Benasc, concretament de les localitats de Bisagorri, Buyelgues, Dòs, Gabàs, la Múria, Sant Feliu de Verí i Verí. No els reproducim ací

⁴ No considerem isto autor en el nuestro articllo ya que, quanto als cuentos, per exempllo, sabem que en moltes ocasions Amades va penre coma base treballs anteriors i inclluso va reelaborar les fuentes (Samper 2015: 132-133).

perqué son de buen localitzar. Cal dir que els materials sonors originals son consultables actualment en la seu de l'Institut de Estudios Altoaragoneses a Uesca. Traslladem, en canvi, una cançon, una tirallonga toponímica, un tornavoç i dos refrans benasquesos que trobem en l'articllo «L'onomàstica en la literatura popular catalana a l'Aragó» (1997) de Quintana; així coma un refran i una rima onomàstica que el nuestro autor ampre a l'articllo «Antroponímia de la Franja a partir del refranyer» (1997) de **Josep Manuel Pons i Brualla** (Lleida, 19?) dan materials publicats originalment en 1990.

Un altro catalan, **Pep Coll i Martí** (Pessonada –Pallars Jussà–, 1949), ye autor de *Muntanyes maleïdes* (1993) i *Viatge al Pirineu fantàstic* (1996). En la primèra inclluye, sisquèra, –l'autor no relacione siempre el nòm i llugar de l'informant dan el texto– dèu cuentos de la tradicion oral benasquesa, mentre que en la segunda tenim dos recontaments, sèt lleyendes i una història oral, tots ells transcrits en catalan.

El valenciano **Ricard Morant i Marco** (Bellreguard, 1961), dan el treball etnollingüístic *Lengua, vida y cultura en el Valle de Benasque* (1995) –Prèmio d'Ensayo «Villa de Benasque» 1992– ye l'autor que mès cantitat de muestres etnolliteràries va repllegar a la Vall, tanto orals coma escrites: un anticuento, quatre recontaments, una fórmula de final de cuento, dos històries orals, una cançon de ball, trenta i cinc cançons u cantes de jota (quartetes octosilábiques i seguidilles) –benasqueses, castellanes i bilingües–, una cançon humorística, una festiva, siés religioses (dispierta i goços) –totes castellanes–, dos de Nadal, quatre infantils, nòu de jòcs infantils i tres d'adormir –castellanes–, cinc morisquetes, siés oracions religioses, tres jaculatòries, dotse esconjuros, dos pseudoracions, dotse endevinetes, dos enigmes, un calambur, quatre enganyifes, siesanta-dos parèmies, ueit rimes onomàstiques, siés tornavoces, dos tirallongues, tres mimologies, quatre grits públics, un chibolet i dos aforismos circunstancials.

Antoni Babia Privat (Barcelona, 1965) en *La franja de la franja* (1997) ye un catalan d'ascendència ribagorçana que defene la catalanitat de la parlla de la Vall, i mire de fèr-hue, dende diferents perspectives. Una d'elles ye a partir del coneixement de la lliteratura oral en benasqués a partir d'un vuedage exhaustiu de fuentz escrites d'autors locals i alòctons pero tabé d'algunes muestres obtenides d'entrevista dirècta dan gent del país, tal coma mos ha asegurau personalment. Hi trobem dos cuentos d'animals, dos recontaments i una fórmula de final de cuento, nòu cançons de jota u cantes, dos cançons de jòc infantil, una cançon infantil, una oracion, una jaculatòria, dos esconjuros, dos rimes onomàstiques, siesanta i siés parèmies, dèu endivinetes, un enigma, un calambur, un treballuengues i quatre aforismos.

3.3. *Els excursionistes*

En línies generals, són pòcs els excursionistes –aquells que practiquen conscientment el deport de l'excursionismo coma principal objectiu– que en el sigllo XX han fèto repllegues etnolliteràries. Tanto el mosen catalan **Ricard Serra i Feu** (Caldes de Montbui, 1936), autor d'*Els pobles del Pirineu en el refranyer geogràfic català i aranès* (2008) coma la còlla «Os Zerrigüeltaires» formada pels aragonesos **Migalánchel Martín Pardo i Migalánchel Pérez Gil**, autors de les cròniques internetères “Nuestras andanzas por Aragón” basades en viages fèts a la vall entre 1982 i 2009, reproducen en les suyes publicacions materials etnopoètics anteriorment publicats. El primèro reproduce siés refrans, siés rimes i dechisèt apelatius d'escarni de fuentescrites; manimenos, elssaguèrs, junto dan Armando Otero, Chesus Casaos –u Casaus– (Saragosa, 1963) i altres, van visitar –juntos u despartits– diferents localitats de la Vall agon tabé van repllegar directament dels informants dats onomàstics i muestres etnolliteràries. En les suyes cròniques podem llegir, mayoritàriament en benasqués, quatre lleyendes –una d'elles ya publicada en 1987 per Pardo i Casaos–, una història oral, un fragment de pastorada, nòu cantes, una cançon de Nadal, un jòc de falda, una jaculatòria, un esconjuro, un tornavoç, un treballuengues, ungrit públicco, dèu rimes onomàstiques, cinc tirallongues, vint apelatius d'escarni, quince parèmies i un aforismo circunstancial.

3.4. *Els músics i musicòlogos*

L'interés per la recopilacion de la música popular altoaragonesa va arcançar en molts casos el cançonèro infantil i les cançons de ball i dansa, capítols agon la presència de temes dialectals ye *a priori* mès proclliu. En isto apartau cal destacar a **Gregorio Garcés Til** (Alcalà de Gurrea, 1910-1988) i **Juan José de Mur Bernad** (Bielsa, 1930), autors de les dos compilacions llicricomusicals editades mès importants de les comarques septentrionals aragoneses: el *Cancionero Popular del Alto Aragón* (1999) i el *Cancionero popular de la provincia de Huesca* (1986). El primèro incllude melodies i textos populars de Benasc i Castilló de Sòs i el segundo, de Bisagorri, Castilló de Sòs, Chia, Grist i Saúnc. Manimenos, el fèto que els dos autors siguen mosens expllique la gran cantitat de temes religiosos repllegats en els cançonèrs, en els que la presència de temes en aragonés, benasqués i catalan ye anecdòtica. Precisament en el cançonèro de Garcés localisem dos pieçes dan partitura i lletra parcialment en benasqués, que se titulen «Les marradetes» del «Ball dels hòmes» de Benasc i el «Baile de mayordomos» de Castilló de Sòs, populars melodies basades en quartetes que canten els dansants d'istos dos llugars coma recurso mnemotècnico.

Altrament, tenim al musicòleg **Arcadio de Larrea y Palacín** (Etxabarri, 1907-Madrid, 1985) de mai chistavina, que va estar autor de diferents «misiones folklóricas» tal CSIC coma la fèta en 1947 a Benasc i Sarllè. Del primèr llugar replègue vintiquatre cantes (sèt de ronda i dechisièrs de *picadillo* en castellano, i dos més de ronda, la una en benasqués i l'altra en una mena d'aragonés gistavino), dos cançons infantils, siès cançons de jòc infantil, dos cançons-fórmula de sorteo ta jugar (una en benasqués), tres romances i uns goços, tots en espanyol.

4. Conclusions

La replèga de muestras de lliteratura popular benasquesa s'iniciè al sigllo XVIII dan Pere Serra Postius, erudit catalan que no tenive coma objectiu fèr cap de compilacion etnolliterària sistematica. No ye hasta l'aparicion de Joaquín Costa i Cels Gomis en la segunda mitat del XIX quan podem observar un interés conscient en la replèga de diferents gèneros etnolliteraris locals, encara que siempre coma aportacions parcials, sinse que istos folclloristes se centren en cap llugar de la vall. En isto sentiù, a finals del mencionau sigllo, el filòleg Jean-Joseph Saroïhandy tabé replègue i fa servir conscientment algunes muestras etnolliteràries coma fuent d'estúdiu de la parlla de la Vall.⁵ Ista línia de fèr aportacions no sistematiques serà general en els altres folclloristes, filòlegs, excursionistes i musicòlegs forasters del sigllo XX hasta que Ricard Morant i Marco, en 1995, i l'equipo de *BllatColrat*, en 1997, publliquen els primèrs estúdios i/o compilacions de caràcter supralocal i àmbito gllobal centrades en la nuestra disciplina.⁶ Son dos aportacions que se fan dende el mundo filològic.

Precisament, considerem que l'interés que suscite la parlla benasquesa entre els estudiosos de la llengua i cultura catalanes ha favoreixeu l'aparicion de treballs coma els mencionats així coma els d'Antoni Babia i Ricard Serra –dan títols i objectius inequívocs– pero tabé les aportacions de Pep Coll, J. M. Pons, Joan Amades... que engloben la Vall de Benasc en l'ària catalanoparlant. Manimenos, els interesos dels llingüistes son divergents, ya que mentre que Babia, Serra, Quintana i l'equipo de *BllatColrat*, veden en istes muestras uns materials filològics de primèra man, Coll, per exemplo, els emplègue coma material lliterari pus no ye interesau en la forma sino en el conteniù, i per tanto els presente recreats en catalan.

5 Ye llàstima que, a diferència d'isto i de lexicògrafos benasquesos como Ferraz Castán i Ballarín Cornel, els llingüistes alòctons posteriors que s'han ocupau del benasqués no heiguen tornau a parar cuenta del potencial d'ista disciplina coma fuent filològica hasta tèmps recients.

6 En 2011 Isabel García i Carmen Castán publicaran *La sombra del olvido. Tradición oral en el Solano* (Uesca, IEA), la primèra monografia folclòrica de caràcter supralocal i àmbito gllobal fèta per dos persones oriundes de la Vall.

Quanto al perfil dels recopiladors estrangers, hem de reconèixer que buena part d'ells, independentment de la suya disciplina u tipologia en que els hem classifiquem, han estat, en cierta manera, viatgers i excursionistes de vegada. Especial interès tienen els que han compartit vocacions religioses com els mossens Rafel Andolz, Gregorio Garcés, Juan José de Mur i Ricard Serra Feu. Quanto a aquells que en el segle XX practiquen conscientment l'excursionisme coma deport (Ricard Serra i Os Zerrigüeltaires) observem que les seues aportacions de materials etnopoètics provenien, en exclusiva u en un percentatge important, del vuedage de fonts escrites, bàsicament de les obres de Ballarín Cornel.

Altrament, l'interès i la sensibilitat dels musicòlegs aragonesos en la recollida de temes llicomusicals en les llengües vernacles del país (aragonés, benasqués i catalan) ha estat molt escassa en una època, mitat del segle XX, en que porie haver-se-ne recollit encara buena cosa d'exemples. En iste sentiu, ye sintomàtic que Juan José de Mur (naixeu a Bielsa) i Arcadio de Larrea (de mai gistavina), talment aragonesoparladors actius –u per lo menos, coneixedors passius de la llengua aragonesa–, tasadament recolliren temes dialectals en les seues obres.⁷

Finalment, quanto a la presència de temes originals benasquesos en catalan i en aragonés en autors coma Cels Gomis i Arcadio de Larrea, respectivament, cal tenir en cuenta que el contexto de la cançon popular admet l'aparicion i pràctica de peces en altres idiomes, en isto caso vecins u cercans, coma el catalan, l'aragonés u el castellano sinse que açò justifique la llengua pròpia dels que canten, en isto caso, el patués u benasqués. Per una altra man, no hem d'ixopllidar que el registre llicari ye diferent del registre oral, ya que isto conserve voces i giros que pueden haver-se perdueu en la llengua actual i inclluso formes d'altres llugars.

En definitiva, hem de considerar molt positives les aportacions etnollicàries fetes per investigadors no benasquesos vedent les més de quatrecentes entrades que nusaltres hem llistat en isto articlo –provenients, una part, del vuedage de la bibliografia local– i que han ajudat decisivament a configurar, juntament dan les aportades pels autors locals, un corpus de llicatura oral benasquesa prou complet i variat.

7 Desconeixem si ista falta de materials vernacles respone a prejuïcs llics dels autors u a factors coma, per exemple, la empatia llic que se puede establir entre recopilador i informant si els dos s'expressen en la misma llengua.

5. Annexo: *Corpus de materials etnopoètics benasquesos en la obra de visitants estrangers*

NARRATIVA

Gènere	Títol (primer versó) ⁸	Llugar	Data de repllega	Fuent
Lleyenda	"El Roc de Paderna"	V Benasc = VB	s. XVIII	Serra 1745:32-35
	"Els Pastors maleïts"	VB	19??	Coll 1993:14-16
	"Els Pastors maleïts"	VB	19??	Coll 2005:25
Lleyenda	"El canut dels diaplleron"	Saünc	19??	Andolz 2002:139-149
	"El canut de diablorsins"	VB	19??	Coll 1993:96-97
Lleyenda	"El cantal d'Arnaldico"	Vilanòva	19?? 2008	Andolz 2002:31-38; Zerrigüeltaires 2008b
Lleyenda	"La misa del mosèn de Benasc"	VB?	19??	Andolz 1995:50-51
Lleyenda	"Sant Marçal de Benasc"	VB	19??	Coll 2005:21
Lleyenda	"Galindo, Galindàs"	Sòs	19??	Coll 1993:83 - 84
	["El calze d'or"]	VB	19??	Coll 2005:27
Lleyenda	"Les tres germanes de Paderna"	VB?	19??	Coll 1993:85 - 86
		VB	19??	Coll 2005:24
Lleyenda	["La noia cristiana i les còves de la Còsta de Falls"]	VB	19??	Coll 2005:26
Lleyenda	"El llibre del Soroll"	VB	19??	Coll 1993:200 -201
Lleyenda	"La vaca al toro"	VB	19??	Coll 1993:258
Lleyenda	"Els amos de Fadas i Urmella i l'apuesta pel cavall"	VB	2008	Zerrigüeltaires 2008b
Lleyenda	"La bruixa de casa Gabarret"	Bisaürri	2008	Zerrigüeltaires 2008b
Lleyenda	"La Virgen de Guayent"	Lliri	1986	Casaos & Martín 1987:24
	"La Virgen de Guayent"	Lliri	1982	Zerrigüeltaires 2008b
	"Mare de Dèu de Guayente"	VB	19??	Coll 2005:21
Lleyenda	["Els dos paletes celestials"]	VB	19??	Coll 2005:21
Anticuento	"Quers que te cuente el cuento enfadoso?"	VB	1992?	Morant 1995:83
Cuento maravelloso	"El amigo traidor"	Castilló de Sòs, Llire (?)	19?	Andolz 2002:153 - 161
Cuento maravelloso	"Periquet i Periqueta"	Benasc	1899	Saroïhandy 2005:157
Cuento d'animals	"La crabeta i els sét crabidets"	Benasc	1985	Babia 1997:240-2
	"El llop i les crabitets"	Benasc	1989	Babia 1997:242-244
Cuento d'animals	"El oso i el soméro"	Benasc	1899	Saroïhandy 2005:160
Cuento-novela	"Guillermo Tel"	Benasc	1899	Saroïhandy 2005:157-8
Recontament	"Creder que el banco s'estira"	VB	1880-2?	Gomis 1883:117
	"El banc de Chia s'estira"			Samper 2015:79
Recontament	"El liliton ye nomenau alcalde"	VB	1880-2?	Gomis 1883:117-8
				Gomis 2014:170
	"Qui agafi la poma serà l'alcalde"			Samper 2015:79- 80
	"Elegir nou batlle"			Samper 2015:80- 81
				Amades 1982:644

8 Som fiels als títols originals pero els regularisem ortogràficament si son textos en benasqués. Entre claudàtors hem proposau títols de temes que no en tienen. Denominacions coma *recontament*, *burla llingüística*, *tornavoç*, *morisquetes*, *tirallonga* i *gritpúblico* responen a una adaptació i/u propuesta feta per nusaltros mismos en benasqués a partir del coneixement de les suyes equivalents en catalan i aragonés.

Recontament	"Tornar a puyar la carga"	VB	1880 - 2?	Gomis 1883:118
	"Pujar la costa com persones"	Gia		Samper 2015:78 - 79
Recontament	"El llatast del campanar"	VB	1880 - 2?	Gomis 1883:118
	"Los de Chia, cardigasos"	VB	19??	Andolz 1992:139
	"El perquè de dir-se cardigachos*"	VB	19??	Andolz 1996:183
	"[Cardigassos als de Gia]"	VB	18??	Gomis 2015:257-8
	"El llets del campanar"	VB		Samper 2015:77-78
	"Cardigasos de Gia"	VB	19??	Coll 1993:376-379
				Serra 2008:102
	"Gia prodigiosa"	VB	19??	Coll 2005:19
Recontament	"[El fato i la muerte dels familiars]"	VB	19?	Andolz 1992:104
Recontament	"[Mi pai? Yo, fillo suyo]"	VB	19??	Andolz 1992:131
Recontament	"Tringoletas los de Run"	VB	19??	Andolz 1992:138
Recontament	"En Sos, fartafabas, en Castejón, matazapos"	VB	19??	Andolz 1992:139
Recontament	"[Les tases ta esquerrers]"	VB	19??	Andolz 1992:171-2
Recontament	"Les campanes de Chia"	VB	19??	Andolz 1992:177-8
Recontament	"[Rapicochetes de Campo]"	Castilló	19??	Andolz 1996:143
Recontament	"[Matasapos de Benasc i fartafabas de Sos]"	VB	19??	Andolz 1996:155
Recontament	"[Barranquixos (sic) de Lliri]"	VB	19??	Andolz 1996:269 - 270
Recontament	"El sastre Mancurro"	Castilló	19??	Coll 1993:277-279
Recontament	"Quin bon parell!"	Benasc	19??	Coll 1993:308-310
Recontament	"El cassuelo de la veritat"	VB	19??	Coll 1993:379-380
Recontament	"[El camp del Praurral de Castilló]"	VB	19??	Coll 2005:27
Recontament	"[El sastre, el cluc i la guanlla]"	VB	1992?	Morant 1995:25.
Recontament	"[Un home de Barcelona i el chicòt de Benasc]"	VB	1992?	Morant 1995:59
			?	Babia 1997:85
Recontament	"[El chic pobre i les abarques]"	VB	1992?	Morant 1995:83
Recontament	"[Els cinc vediells que popaven]"	VB	1992?	Morant 1995:110-1
Fórmula	"Cuento, conta...se n'ha anau"	VB	1992?	Morant 1995:83
Tradicion	"[La cova de Sant Pere]"	Seira	1880-2?	Gomis 1889:92-93
Tradicion	"[La Roca i sant Pere]"	Seira	1880-2?	Gomis 1889:93
Tradicion	"[El barranc del Salt del Frare]"	Seira	1880-2?	Gomis 1889:93
Tradicion	"[Els foros de les bruixes]"	Saünc,	1880-2?	Gomis 1996:183
	(descripció dels foros)	Vilanova	19??	Andolz 2005:8
História oral	"[Una bofetada en la facultat]"	Benasc	1899	Saroïhandy 2005:161
História oral	"[La moceta que se le va encendre el petroleo]"	Benasc	1899	Saroïhandy 2005:161
História oral	"[Asesinato de Pletí de Benasc]"	Benasc	1899	Saroïhandy 2005:161
História oral	"[La muerte de Mariano i Llorenço Ara a garrot]"	Benasc	1899	Saroïhandy 2005:161-3
História oral	"[Els germans Ara asesinen a un mocet]"	Benasc	1899	Saroïhandy 2005:162
História oral	"[Els hòmes, els osos i la osa]"	Benasc	1899	Saroïhandy 2005:164
História oral	"[L'oso i la cayeda de l'hòme]"	Benasc	1899	Saroïhandy 2005:164
História oral	"[El contrabandista <i>El Jotas</i>]"	Benasc	19?	Andolz 1988:75
História oral	"[El niño que no teta]"	Gia	19?	Andolz 1991:59

Historia oral	“Maganyons de Ramastué”	?	2008	Zerrigüeltaires 2008b
Història oral	“[La moceta que no queriba casar-se con hereu rico]”	VB	1992?	Morant 1995:33
Història oral	“[El chulet en el sagrèro]”	VB	1992?	Morant 1995:149
Història oral	“La torre de Lliri”	VB	19??	Coll 2005:28-29

TEATRO				
Genero	Títol (primer vers)	Llugar	An de repllega	Fuent
Pastorada	“A tots els hòmes e dònas-”	Ancils	1928?	Ricardo del Arco 1943:366-7
	“A tots els hòmes e dònas-”	Ancils	1928?	Zerrigüeltaires 2008b
	“Tengo una gran confiansa-llugar”(fragment)	Ancils	1928?	Morant 1995:95

POESIA MUSICADA (Cançonerò i romancerò)				
Genero	Títol (primer vers)	Llugar	An de repllega	Fuent
Cançon de Nadal	“Ista nit ye Nochebuena-”	? Castilló	1992? 2008	Morant 1995:97 Zerrigüeltaires 2008b
Cançon de Nadal	“Niño divino, niño adorado- + En el pesebre- siente el rigor”	VB	1992?	Morant 1995:96
Cançon humorística (seguidilla)	“A la puerta del Cielo...-bachilleras”	VB	1992?	Morant 1995:89
Cançon festiva	“Carderoleta, portau vi... venir”	VB	1992?	Morant 1995:104
Cançon religiosa (Dispierta)	“Despertad del sueño- día”	Llire/Sòs/ VB?	1985/1992?	Morant 1995:88
Cançon religiosa (Dispierta)	“Cristianos venid- madrugar”	Llire/Sòs/VB?	1985/1992?	Morant 1995:88
Cançon religiosa (Dispierta)	“Indulgencia sin cuento- parte”	Llire/Sòs/VB	1985/1992?	Morant 1995:88
Cançon religiosa (Dispierta)	“El rosario por las mañanitas- + Viva María- que lo ha fundado”	Llire/Sòs/VB	1985/1992?	Morant 1995:88
Cançon religiosa (Dispierta)	“Zapatero que estás trabajando- dormir”	Llire/Sòs/VB?	1985/1992?	Morant 1995:88-89
Cançon religiosa (Gozos de San Sebastián)	“Pues sois de mal contagiado- + Tanto en virtudes fecundo-”	Castilló de Sòs	1992?	Morant 1995:128
Cançon religiosa (Gozos de San Marcial)	“Pues con el timbre inmortal-”	Benasc	1947	De Larrea 1947

Albada (seguidilla)	“Dicen que no me quieres- quisieras”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Albada (seguidilla)	“Dicen que no me quieres- tuya”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Cançon d'adormir	“Aduérmete niño...- poco”	VB	1992?	Morant 1995:65
Cançon d'adormir	“Este niño tiene sueño...- San Joaquín”	VB	1992?	Morant 1995:65
Cançon d'adormir	“Este niño tiene sueño...- y le haga una”	VB	1992?	Morant 1995:65
Cançon infantil	“Cardelanaso i cardatroya... de tramoya”	VB	1992?	Morant 1995:68
Cançon infantil	“Volen, volen, les volandrines- somèrs”	VB	1992?	Morant 1995:76
Cançon infantil	“Pllou, pllou- per casa”	VB	1992? 199?	Morant 1995:77 Babia 1997:170
Cançon infantil	“Ángeles del cielo somos...-”	VB	1992?	Morant 1995:92
Cançon infantil	“San Juan y la Magdalena...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Cançon infantil	“Que llueva, que llueva...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Cançon de jòc infantil	“Arrós dan llet...- a tallar”	VB	1992? 1997?	Morant 1995:39 Babia 1997:62
Cançon de jòc infantil	“Una, doli...- estàs”	VB	1992?	Morant 1995:74
Cançon de jòc infantil	“La primera, sin tocar...- mi cinta”	VB	1992?	Morant 1995:74
Cançon de jòc infantil	“Cortina, cortana...- estaba”	VB	1992?	Morant 1995:76
Cançon de jòc infantil	“Punyet, caixet, tortelliguèt...- la pagarà”	VB	1992? 1997?	Morant 1995:78 Babia 1997:172-173
Cançon de jòc infantil	“El obispo de Roma...- toma”	VB	1992?	Morant 1995:86
Cançon de jòc infantil	“Has visto a Cristo?...anem a matar-lo”	Gavàs	1992?	Morant 1995:91
Cançon de jòc infantil	“Hola, hola, capiter, ya s'acerca el carniser...-”	Llire	1992?	Morant 1995:91
Cançon de jòc infantil	“Al corro la patata...- me quedè”	VB	1992?	Morant 1995:118
Cançon de jòc infantil	“Macarrón, macarrón...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Cançon de jòc infantil (roclle)	“Que viva la media naranja-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Cançon de jòc infantil (roclle)	“En el pico Gallinero-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Cançon de jòc infantil (roclle)	“He nacido en la Habana-”	Benasc	1947	De Larrea 1947

Cançon de jòc infantil (roclle)	“Dónde vas, negrito...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Cançon de jòc infantil (blincar)	“Por las montañas de Asturias...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Cançon de jòc infantil (blincar)	“Casome mi madre...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Cançon-fórmula de jòc infantil	“Detrás de un coche...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Cançon-fórmula de jòc infantil	“Pis pesigó”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Canta (geogràfica)	“De Saünc son els trabucos...-”	VB?	1875-7	Costa 2010c [1883]:50
Canta (onomàstica)	“Vilanòva, bocatóvas...-”	VB	19?? / 2008	Andolz 1996:192; Zerrigüeltaires 2008b
Canta (despedida)	“Anciles está en un llano...-”	VB?	1875-7	Costa 2010d [1883-1884]:70
Canta de (despedida)	“Te darè la despedida...- acuerdes”	VB	1992?	Morant 1995:47
Canta	“Ja sé que has pastat avui...-” “Ya sé que has pastat ahué...-”	VB Benasc	1880-2 1899	Gomis 1883:109 Saroïhandy 2005:157
Canta	“Moixó que passa per Tolba...-”	VB	1880-2?	Gomis 2014:273
Canta	“Te vaig veure a la finestra...-”	VB	1880-2?	Gomis 1883:108
Canta	“Las dònas de Castanesa, quan...-”	VB	1880-2?	Gomis 1883:108-109
Canta	“Las dònas de Castanesa, p[utas]...-”	VB	1880-2?	Gomis 1883:109
Canta	“Allà dalt a la montanya, mal haja...-”	VB	1880-2?	Gomis 1883:109
Canta	“Allà dalt a la montanya, minyonetas...-”	VB	1880-2?	Gomis 1883:109
Canta	“Pia-me-ie con un pèlo...-”	VB	1880-2?	Gomis 1883:109
Canta	“Perdiueta novelleta...-”	VB	1880-2?	Gomis 1883:109 Gomis 2014:327
Canta	“Lo pelaire no val guaire...-”	VB	1880-2?	Gomis 1883:109
Canta	“Las calças tinc foradadas...-”	VB	1880-2?	Gomis 1883:109
Canta	“Te pensavas enganyar-me...-”	VB	1880-2?	Gomis 1883:109
Canta (albada?)	“Gràcies a Diós que hem arribau...-”	Benasc	1899	Saroïhandy 2005:164
Canta	“Una cançon t’he cantato”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Canta	“En las riberas del Cinca...-”	VB? VB?	18?? 19??	Costa 2010c [1883]:49 Andolz 1996:102
Canta	“Para muchachas de garbo, Castejón, Sos y Sesuè...-”	VB? VB?	18?? 19??	Costa 2010c [1883]:49 Andolz 1996:360

Canta	"En Renanuè son llanudos..."	VB?	19?	Andolz 1996:362
Canta	"Los trabucos de Saúnc..."	VB?	19?	Andolz 1996:373
Canta	"De sastres i teixidors..."	VB?	19?	Andolz 1996:402
Canta	"Tringoletas del Ru..."	Gabàs	1988-1993	Quintana 1997:18
Canta	"Les falta molta ragon..."	Saúnc	2008	Zerrigüeltaires 2008b
Canta	"Quan les uelles arribaven..."	Ramastué	2008	Zerrigüeltaires 2008b
Canta	"Para muchachas de garbo..."	Ramastué	2008	Zerrigüeltaires 2008b
Canta	"Molto traten de tabans..."	VB	2008	Zerrigüeltaires 2008b
Canta	"De sastres i tixidors..."	Sesué	2008	Zerrigüeltaires 2008b
Canta	"Mocetes de Benasc, ya podets abaratar-lo..."	VB	2008	Zerrigüeltaires 2008b
Canta	"Solo el sol mos <i>llega</i> bueno..."	Castilló de Sòs	2008	Zerrigüeltaires 2008b
Canta	"Quan arribava als congustros..."	El Ru	2008	Zerrigüeltaires 2008b
Canta	"A los amos de esta casa...-compañía"	VB	1992?	Morant 1995:27
Canta	"Ay! Qué ventanas tan altas...-padres"	VB	1992?	Morant 1995:32
Canta	"Los cabellos de moreno...-quiero"	VB	1992?	Morant 1995:33
Canta	"Debajo de tu balcón...- cara"	VB	1992?	Morant 1995:35
Canta	"Toda la noche he pasado...-vida"	VB	1992?	Morant 1995:36
Canta	"Las banderillas del puente...-caso"	VB	1992?	Morant 1995:36
Canta	"Geta-me coca moceta...-pllorar"	Benasc VB	1947 1992?	De Larrea 1947 Morant 1995:37-38 Babia 1997:153
Canta	"La rosa florece en mayo...-año"	VB	1992?	Morant 1995:40
Canta	"Esta casa sí que es casa...-mujeres"	VB	1992?	Morant 1995:40
Canta	"Ya sé que te has alabado...-casa"	VB	1992?	Morant 1995:41
Canta	"Ya sé que te has alabado...-chopo"	VB	1992?	Morant 1995:41
Canta	"A tu padre llaman cuervo...-descarada"	VB	1992?	Morant 1995:41
Canta	"Cochina, más que cochina...-camotas"	VB	1992?	Morant 1995:42
Canta	"Joaquina coma paloma...-llaganyas"	VB	1992?	Morant 1995:42 Babia 1997:184
Canta	"Encara que me donasen...-ancas"	VB	1992?	Morant 1995:42 Babia 1997:62
Canta	"Debajo de tu balcón...- maten"	VB	1992?	Morant 1995:42
Canta	"La moceta que quere a dos...-enceneda"	VB	1992?	Morant 1995:42 Babia 1997:153

Canta	“Mocetes de Benasc...- brindarlo”	VB	1992?	Morant 1995:42-43 Babia 1997:154
Canta	“Palometa, palometa...- acompanyar”	VB	1992?	Morant 1995:43 Babia 1997:67
Canta	“Ya sé que hu ha dito tu mai- llum”	VB	1992?	Morant 1995:43 Babia 1997:125
Canta	“Anda ve y dile a tu madre...- necesito”	VB	1992?	Morant 1995:44
Canta	“Mi morena no me quiere...- matiguèrs”	VB	1992?	Morant 1995:45 Babia 1997:51
Canta	“Si me casoy tengo suegra...- balcón”	VB	1992?	Morant 1995:46
Canta	“Quan yo anava a <i>cortejar-te</i> <i>jòus</i> ”	VB	1992?	Morant 1995:50
Canta	“Totas las Cármenes son dolças...- muero”	VB	1992?	Morant 1995:60
Canta	“El vino ta ser bueno...- Isabel”	VB	1992?	Morant 1995:60
Canta	“El sol ta l’hivèrt...- pronto”	VB	1992?	Morant 1995:77
Canta	“La Virgense llama Juana...- <i>gotico</i> ”	VB	1992?	Morant 1995:104
Canta	“Segadora, [segadora]...- beber”	VB	1992?	Morant 1995:104
Canta	“Ya se van los segadores...- gusanos”	VB	1992?	Morant 1995:104
Canta	“Ramón se que te llamas...- <i>gotico</i> ”	VB	1992?	Morant 1995:104
Canta	“Tiens una cintureta...-anyadir”	VB		Babia 1997:64
Canta	“Ahora sí que canto yo...- primero”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Canta	“Ahora sí que canto yo...- segundo”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Canta	“Ahora sí que canto yo...- tercero”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Canta (picadillo)	“No te fies de mujeres...- engañan”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Canta (picadillo)	“No te fies de los hombres...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Canta (picadillo)	“No te fies de las mujeres...-más”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Canta (picadillo)	“Ya sé que te has alabado...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Canta (picadillo)	“Aunque tu madre te compare...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Canta (picadillo)	“Si piensas volar tan alto...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Canta (picadillo)	“Un día yo vi subir...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Canta (picadillo)	“Después que tu cuerpo sabe...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947

Canta (picadillo)	“La Caridad es un fruto...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Canta (picadillo)	“Dime Don Ramón Noguero...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Canta (picadillo)	“Todas las Dolores son...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Canta (picadillo)	“El arriero que no canta...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Canta (ronda)	“Señor alcalde mayor...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Canta (ronda)	“Al Señor Mosén...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Canta (ronda)	“Con alegría y unión...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Canta (ronda)	“Dentro de mi pecho tengo...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Canta (ronda)	“Dame la mano, paloma...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Canta (ronda)	“Echa vino, tabernera...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Canta (ronda - despedida)	“Te daré la despedida...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Canta (seguidilla)	“La mujer pequeñita...- sale”	VB	1992?	Morant 1995:35
Canta (seguidilla)	“La mujer pequeñita...- malo”	VB	1992?	Morant 1995:35
Cançon de ball (arandillo)	“Yo de pequeñita...- más a arandar”	VB	1992?	Morant 1995:45-46
Cançon de dansa	“Les marradetes”	Benasc	1939-1962?	Garcés (1999:32-323, 719)
Cançon de dansa	“Baile de mayordomos”	Castilló de Sòs	1939-1962?	Garcés (1999:342-343, 724)
Romance (el Conde Olinos)	“Madrugaba Conde Olinos...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Romance (Doña Oliva)	“Estando yo pescando...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947
Romance	“El veinticinco de mayo...-”	Benasc	1947	De Larrea 1947

POESIA NO MUSICADA (Generos breus)

Gènere	Títol (primer vers)	Llugar	An de repllega	Fuent
Endivineta	“Mandingòt està al fòc”	VB?	1875-7	Costa 2010e [1888]:20
Endivineta	“En un rinconet...- (roscadero)”		set. 1899	Saroïhandy 2005:159
Endivineta	“Sin querer, la ve trobar...- (una espina al peu)”		set. 1899	Saroïhandy 2005:159
Endivineta	“Una arqueta blanca...- (òu)”		set. 1899	Saroïhandy 2005:159
Endivineta	“Als pèus de mi tia...- (clau)”		set. 1899	Saroïhandy 2005:159
Endivineta	“Marit, anem ta’l llit...- (dormir)”		set. 1899	Saroïhandy 2005:159
Endivineta	“Una casoleta plena de uestes...- (la boca, els dents i la lluenta)”		set. 1899	Saroïhandy 2005:159 Morant 1995:80 Babia 1997:48

Endivineta	“Devant de Diós estigo...- (llàntia)”		set. 1899	Saroïhandy 2005:159
Endivineta	“Allí alto a la montanya i hai un frari motiló- (el òu/els òus)”		set. 1899	Saroïhandy 2005:159
Endivineta	“Una còsa que per casa codeye...- (la buixeta)”		set. 1899 1992? 1997?	Saroïhandy 2005:159 Morant 1995:81 Babia 1997:99
Endivineta	“Peluda per dintro...-” (la media) “Pelut per fòra...- dintro”		set. 1899 1997?	Saroïhandy 2005:160 Babia 1997:146
Endivineta	“Una cosa que no ye cosa...- (el porron)”		set. 1899	Saroïhandy 2005:160
Endivineta	“Una coseta d’un palmo...- (el abanico)”		set. 1899	Saroïhandy 2005:160
Endivineta	“Quatre sinyoriques...- (les devanaderes)”		set. 1899	Saroïhandy 2005:160
Endivineta	“Bllanca coma la llet...- (la carta)”		set. 1899	Saroïhandy 2005:160
Endivineta	“Una cuba molt oscura...- (la escopeta)”		set. 1899	Saroïhandy 2005:160
Endivineta	“Tròs t’ací, tròs t’allà...- (el farroll)”		set. 1899/ 1997?	Saroïhandy 2005:160 Babia 1997:116
Endivineta	“Un corral plleno de vaques roses...-” (el fort, els pans i la pala)		set. 1899 / 1992?	Saroïhandy 2005:160 Morant 1995:110
Endivineta	“Mai camino per tèrra...-” (la esteresanya)	VB	1992?	Morant 1995:25
Endivineta	“Una cosa que molts en tenim...-” (els germans)	VB	1992? / 1997?	Morant 1995:27 Babia 1997:122
Endivineta	“Una cosa que quanto...-” (els foraus dels pantalons)	VB	1992?	Morant 1995:79
Endivineta	“Una còsa que els pobres geten...-” (els mòcs)	VB	1992? / 1997?	Morant 1995:80 Babia 1997:146
Endivineta	“Gran i gorda la querria...-” (la montura)	VB	1992? / 1997?	Morant 1995:87 Babia 1997:112
Endivineta	“Per un forco d’obertura...-” (el pèu i el calcetin)	VB	1992?	Morant 1995:87
Endivineta	“Cinquanta aves...-” (el rosari)	VB	1992?	Morant 1995:140
Endivineta	“Allà alto, no sé agon...-” (el purgatòri)	VB	1992?	Morant 1995:142
Endivineta	“Mai camino per tèrra...- baixo” (l’aranya)	VB	1992?	Babia 1997:38
Endivineta	“Va vère entrar i salre...-apretar”(el sastre)	VB	1992?	Babia 1997:190
Endivineta	“Una còsa, que tots...-mai s’acabe” (el tèmps)	VB	1992?	Babia 1997:199
Enigma	“En que se parecen els capellans i els tavernèrs?”	VB	1992? / 1997?	Morant 1995:27 Babia 1997:59, 199
Enigma	“El tres de mayo...-”	VB	1992?	Morant 1995:73

Calambur	“Dolça, blanca i amarilla...- (pera)”	Benasc	set. 1899	Saroïhandy 2005:159
Calambur	“Trompa d’elefante...-endevineta” (la trompeta)	VB	1992? / 1997?	Morant 1995:80 Babia 1997:204
Mimologia	“Casca-le, casca-le, mio, mio” (la guanlla)			Morant 1995:83
Mimologia	“En mi tierra hay canela...- mosquiiiits!” (falquillas)			Morant 1995:83
Mimologia	“Gononin, gononin...- tenim” (campanes)			Morant 1995:143
Burla llingüística	“Morciella / de la vediella”		1875-7	Costa 2010b [1878-1879]:78
Tornavoç	“Ta on cas? Ta Gabàs...-”	Sant Feliu de Verí	19??	Andolz 1996:221
Tornavoç	“A on vas?. A Gabàs?”			Quintana 1997:21
Tornavoç	“D’aon yes, nen?. De Sesué-”	Saúnc		Zerrigüeltaires 2008b
Tornavoç	“Qui yes, nene?... queixigo”			Morant 1995:59
Tornavoç	“Qui? Bufali”			Morant 1995:82
Tornavoç	“Quan tornaràs? Quan me veràs”			Morant 1995:82
Tornavoç	“Tengo fame!... carne”			Morant 1995:82
Tornavoç	“Agón ye la llanterna?... penge”			Morant 1995:82
Tornavoç	“Tengo set!... vaset”			Morant 1995:82
Traballuengues	“An en deven de vender ben”	VB		Zerrigüeltaires 2008b
Traballuengues	“La chuminera Inllada...- serà”			Morant 1995:82 Babia 1997:213
Traballuengues	“Tres casoletes de recodonyate...- una”			Morant 1995:83
Chibolet	“Tanca el portiello...- gaviello”			Morant 1995:21
Enganyifa	“No sabes una cosa?... una llosa”			Morant 1995:81
Enganyifa	“Qué ye açò?... estira i toma”			Morant 1995:81
Enganyifa	“Qué pudor se siente?... l’ha salliu”			Morant 1995:82
Enganyifa	“Qui s’ha casau? Pata...- bufa”			Morant 1995:49
Oracion	“Mira alma mía...- el Ave María”			Morant 1995:130
Oracion	“Santa Ana, buena muerte y poca cama”			Morant 1995:130
Oracion (Responsori de Sant Antoni)	“Si buscas milagros mira”			Morant 1995:133
Oracion	“En isto llit m’he getau... entrada” “En isto llit m’he getau.. cap”			Morant 1995:141 Babia 1997:58
Oracion	“Santa Bárbara bendita...- agua bendita”			Morant 1995:77
Oracion	“Jesucristo está enclavado...- amén, Jesús”			Morant 1995:77
Jaculatòria	“Jesús, José i Maria...- alma mía”			Morant 1995:142
Jaculatòria	“Ángel de la Guarda...-perdería”			Morant 1995:142

Jaculatoria	“Virgen de Guayent...- apatrica-me-hue”			Morant 1995:44 Babia 1997:48 Zerrigüeltaires 2008b
Pseudoracion	“Padre Nuestro que estás en el huerto...-malas”			Morant 1995:86
Pseudoracion	“ <i>Dominus vobiscum</i> el culo t’he visto...”			Morant 1995:87
Esconjuro	“Singardaixa/singardalla, sall, sall...- avellana”	VB VB Castilló		Morant 1995:25, Zerrigüeltaires 2008b Babia 1997:190
Esconjuro	“Cogulo, cogulo...- casarme”			Morant 1995:26
Esconjuro	“Buena dona, santa Cllara...- el sol”			Morant 1995:27
Esconjuro	“Corte hecho, corte visto...- curado”			Morant 1995:28
Esconjuro	“Buena casa, buena brasa...- Amén”			Morant 1995:52-53
Esconjuro	“Saba, saba...- una, dos, tres”			Morant 1995:70
Esconjuro	“Caragol, caragol...- al sol”			Morant 1995:77 Babia 1997:60
Esconjuro	“Cucas, cucas...- ha resucitau”	Llire		Morant 1995:92
Esconjuro	“Tómalo tú, Pedro...- sánalo pues”			Morant 1995:94
Esconjuro	“Rabasa de Navidat, caga turron...”			Morant 1995:95
Esconjuro	“Cuqueta, cuqueta de Monson...- del cielo”			Morant 1995:142
Esconjuro	“Bevam, que de pelo mudam”			Morant 1995:104
Morisquetes	“Iste ye el pai...”			Morant 1995:72
Morisquetes	“Barrica, barraca...-de bou”			Morant 1995:72
Morisquetes	“Mis, misinito...-porque no”			Morant 1995:72
Morisquetes	“Toca manetes...- vinrà”			Morant 1995:72
Morisquetes	“Goleta, golon”			Morant 1995:73
Cançon de falda	“Iste ye el pai...- tilçin, tilín”			Zerrigüeltaires 2008b
Tirallonga	“Mocetetas de Benasc/Benasque, / cascarrietas d’Ancils” “Mocetetes de Benasc, cascarrietas d’Ancils”	VB	18?? 19?? 2008	Costa 2010c [1883]:62 Andolz 1996:53 Zerrigüeltaires 2008b
Tirallonga	“Els de Lliri, ranquisos...”	Gabàs	1993?	Moret 1995:317
Tirallonga	“Vai anar a Santalestra...”	La Múria	1993?	Moret 1995:318-9
Tirallonga	“A Gròsia, li cai una llosa...”	Gabàs	1993?	Moret 1995:320-1
Tirallonga	“Minjafaves de Saünc...”	VB	19??	Andolz 1996:373
Tirallonga	“Anterijuan, la de devant, Pallàs-”	VB	19??	Andolz 1996:437-438
Tirallonga	“Vai anar a Santa Lestra”	La Múria		Quintana 1997:18-19
Tirallonga	“Los de Graus, guardaus...”	Sòs	2008	Zerrigüeltaires 2008b
Tirallonga	“A Benasc, i hei dos cases de Tracás...”			Zerrigüeltaires 2008b

Tirallonga	“Pinarretas de Gavàs...”			Zerrigüeltaires 2008b
Rima	“Un hòme chiquet...- D’Arasan”	VB?? Sarllè?	19?? 2008?	Andolz 1996:63 Zerrigüeltaires 2008b
Rima	“Sarllerencos, potrencos-... foc” /	VB VB Ramastué	19?? 19?? 2008	Andolz 1992:131 Andolz 1996:165 Zerrigüeltaires 2008b.
Rima	“De Benasc, benasqueso de real...”	VB	19??	Andolz 1996:101
Rima	“Benasqueso, tripa de queso...- diaplle”	VB VB?	19?? ?	Andolz 1996:101 Serra 2008:102
Rima	“Los de Benàs llevan la coda a rastro...- rebasto”	VB	19??	Andolz 1996:101 Serra 2008:102
Rima	“Bisaurri, bisaurranos...”	VB	19??	Andolz 1996:117
Rima	“Los de Campo, rapicocheta...”	VB	19??	Andolz 1996:143
Rima	“Del Santo Cristo venimos...”	VB	19??	Andolz 1996:143
Rima	“Gavàs, gavasins, estripapins”	VB VB	19?? 2008	Andolz 1996:221 Zerrigüeltaires 2008b
Rima	“El capellan de Sant Feliu...- la diu” “A Sant Feliu, el capellan toca la misa i no la diu”	VB VB	19?? 1997?	Andolz 1996:379 Babia 1997:59 Serra 2008:250
Rima	“Pitarroi de San Martín...- els pelen” “Pitarroi de Sant Martín...- els pelen”	VB VB	19?? 2008	Andolz 1996:382 Zerrigüeltaires 2008b
Rima	“Sesué, pomas i peras i què?”	Sòs Sòs	1996 2008	Andolz 1996:402 Zerrigüeltaires 2008b
Rima	“Urmella, tocan la misa en una esquella-”	VB VB	19?? 2008	Andolz 1996:437 Zerrigüeltaires 2008b
Rima	“Vilanova, bocatova, tres pllats-”	VB	19??	Andolz 1996:452
Rima	“Els gallos de Seira...- por aquí”	VB	19??	Andolz 1996:11, 397
Rima	““Arasan, minja ratas...-vino podrit” “Minjarrates sinse pan... vino podriu”	Sarllè	2008	Andolz 1996:63 Zerrigüeltaires 2008b
Rima	“[Els d’Urmella], tocan la caramella” “Los d’Urmella, tocan la caramella”	VB	2008	Zerrigüeltaires 2008b Serra 2008:103
Rima	“Pitarroi que s’escapa de Sos”	Sòs	2008	Zerrigüeltaires 2008b
Rima	“Moixón que escape d’El Ru”	El Ru	2008	Zerrigüeltaires 1998b
Rima	“Mateu, ja que no menges, beu”	Benàs	19??	Pons 1997:248
Rima	“Ramonet s’enramoniava...- Ramonet”	VB VB	1992? 1997?	Morant 1995:59 Babia 1997:133
Rima	“Mariano...-sepultura”	VB	1992?	Morant 1995:59
Rima	“Guillem... mel”	Gabàs	1992?	Morant 1995:64
Rima	“Catoi...- pitarroi”	Gabàs	1992?	Morant 1995:64

Rima	“Casalèro... somèro”	Gabàs	1992?	Morant 1995:64
Rima	“Meu, se besa el peu”	Gabàs	1992?	Morant 1995:64
Rima	“Jorgi, menja òrdi”	Gabàs	1992?	Morant 1995:64
Rima	“Arbanyil, menja <i>perejil</i> ”	Gabàs	1992?	Morant 1995:64
Rima	“Sarllerenco...-a les cobertères”	VB	2008	Zerrigüeltaires 2008bSerra 2008:103
Parèmia	“A Benasc, totssabemagon...-”			Zerrigüeltaires 2008b
Parèmia	“A l'enfornar se fan els pans”			Babia 1997:94
Parèmia	“A la fayena fèta no l'arriben estorbos”			Babia 1997:110
Parèmia	“A la taula i al llit...- grit”			Morant 1995:60
Parèmia	“A puerta tancada, el diaplle se'n torne”			Babia 1997:173
Parèmia	“Al puerto i al molino, de maitino”			Babia 1997:142
Parèmia	“Abi, Seira i Barbaruens son tres llugars molt dolents” “Abi, Barbaruens i Seira, tres llugars de la miseria”			Gomis 1889:90 Serra 2008:249 Gomis 1889:90 Serra 2008:249
	“Abi, Seira i Barbaruens, tres llugars-” “Abi, Seira i Barbaruens” (version llarga) “Abi, Seira i Barbaruens, els tres llugars-” “Abi, Seira i Barbaruens, els tres-”			Andolz 1992:132; 1996:11 Quintana 1997:23 Andolz 1996:397 Zerrigüeltaires 2008b
Parèmia	“Abrils, codonys- de buens”			Morant 1995:50 Babia 1997:26
Parèmia	“Aigua de Gabàs-ta'l molino”			Morant 1995:77
Parèmia	“Aire de Baciver, pluja al derrer” “Aire del Baciver, aigua al derrer” “Aire de Baciver, aigua derrer”	Benasc	1875-7	Costa 2010a [1878]:44 Gomis 1998:77 Babia 1997:208
Parèmia	“Aire de Baciver, boda derrer”			Babia 1997:208
Parèmia	“Aire de Gabàs, aigua detràs”			Zerrigüeltaires 2008b
Parèmia	“Aire de pòrt, als tres dies mòrt” “Aire de puerto, als tres dies muerto”		1875-7	Costa 2010a [1878]:45 Babia 1997:208
Parèmia	“An d'avellanes- prenyades” “An de nevadas- anyadas”			Morant 1995:51 Morant 1995:123
Parèmia	“Avient, clava el dient”	VB		Gomis 1998:167
Parèmia	“Barbaruens, Abi i Seira-”			Andolz 1996:11
Parèmia	“Boiras ròyas per la nit, serenéra en el maitino”			Zerrigüeltaires 2008b
Parèmia	“Cal treballar, si no no se puede minjar”	Ramastué		Zerrigüeltaires 2008b
Parèmia	“Caldero <i>viejo</i> , bony u forau”			Morant 1995:140
Parèmia	“Caldo de gallina- medicina”			Morant 1995:55

Parèmia	“Caldo de gallina- resucita”			Morant 1995:55
Parèmia	“Capellans, molts de chics, pòcs de grans”			Babia 1997:59
Parèmia	“Chulla, pan i vino, i viengue camino”			Babia 1997:57
Parèmia	“Con cantares y vihuela-mozuela”			Morant 1995:35
Parèmia	“Cuando el gallo canta- llover”			Morant 1995:122
Parèmia	“D’agon no n’hi hei, no se’n puede sacar”			Babia 1997:204
Parèmia	“Dan tu, a pan i ceba”			Morant 1995:45
Parèmia	“De Dos, a tres, vecinal”	VB?	19?	Andolz 1996:186, 379 Zerrigüeltaires 2008b
Parèmia	“De fòra vinran- sacaran”			Morant 1995:50 Babia 1997:115
Parèmia	“(Qui) de jove minge sardina-espina”			Morant 1995:128 Babia 1997:130
Parèmia	“De l’aigua mansa mos llibre Diñs- guardarè jo”			Babia 1997:29
Parèmia	“De la uella i la vaca- flaca”			Morant 1995:112
Parèmia	“De Llibre/Lliri a Arasan- van”	VB VB Sarllè? Gia	18?? 19?? 2008 2008	Gomis 2014, 247 Andolz 1996:270 Zerrigüeltaires 2008b Zerrigüeltaires 2008b
Parèmia	“De llitons i de piolls- mate”			Morant 1995:134 Babia 1997:172
Parèmia	“De tanto que te quero, t’amosego”			Babia 1997:149
Parèmia	“Dels escarmentats- els avisats”			Babia 1997:98
Parèmia	“Dels tuyos...- escultaràs”			Babia 1997:85
Parèmia	“Diós nos llibre de la dòna...- polvina” “Diós mos llibre de la neu polvina...- vecina” “Ye más mala la mala vecina...- polvina”			Morant 1995:39 Babia 1997:88 Morant 1995:123 Morant 1995:123
Parèmia	“Dispués de muerto...- l’orinal”			Babia 1997:158
Parèmia	“Dotze ofices, tretze misèries”			Babia 1997:156
Parèmia	“Don si din no vale res”			Babia 1997:85
Parèmia	“Dònas de la Tèrra Baixa...- tuara”			Babia 1997:88
Parèmia	“Dònes de la Tèrra Baixa- casa”			Babia 1997:88
Parèmia	“El buen bevedor...- un vaso”			Morant 1995:105
Parèmia	“El bou viello/viejo...- bolomaga”			Morant 1995:25 Babia 1997:50
Parèmia	“El fato no s’acòrde del dejuno”			Babia 1997:110
Parèmia	“El hombre es fuego...- diablo y sopla”			Morant 1995:38

Parèmia	"[El] llop dan pell...- esquella"			Morant 1995:25 Babia1997:136
Parèmia	"El país vive de la vaca...- vaca"			Morant 1995:112
Parèmia	"El que ha visto tres abrils...- content"			Babia 1997:26
Parèmia	"El que no la fa, no la teme"			Babia 1997:199
Parèmia	"El que no sabe mès...- dinèr"			Babia 1997:57, 85
Parèmia	"El que no tiene memòria...- cames"			Babia 1997:56
Parèmia	"El que pierde i miente...-siente"			Babia 1997:165
Parèmia	"El que quere la col...- derredor"			Morant 1995:45 Babia 1997:66
Parèmia	"El que tiene boca...-se moque"			Babia 1997:48
Parèmia	"El que tira pedretas...- fiestetas"			Morant 1995:35 Babia 1997:163
Parèmia	"El que trenque, la pague"			Babia 1997:159
Parèmia	"El rascar i el minjar, tot ye començar"			Babia 1997:143
Parèmia	"El sol ta l'hivèrt... se geta pronto"			Zerrigüeltaires 2008b
Parèmia	"El soñar con dientes...- parientes"			Morant 1995:127
Parèmia	"El tizón forastero...- fuego"			Morant 1995:509
Parèmia	"Els catalans, de les ròques saquen pans"			Babia 1997:62
Parèmia	"En creixent, diferent"			Morant 1995:52
Parèmia	"En hi hei que fan al papo, i al saco"			Babia 1997:160
Parèmia	"En pasar Sant Anton...- som"			Morant 1995:84
Parèmia	"En temps pasats, el Solano"	Gia		Zerrigüeltaires 2008b
Parèmia	"Entre aigua i llet, un calderet"			Babia 1997:29
Parèmia	"Fill de gat, dan la coda i dan el cap"			Morant 1995:55 Babia 1997:58
Parèmia	"Gallina que canta...- mont"			Morant 1995:127, Babia 1997:119
Parèmia	"Gato llaminèro, casadèro"			Babia 1997:121
Parèmia	"Gent de Benasc, gent de Barrabàs...-" "Gent de Benasc- gola i nada más"			Gomis 1883:114 Zerrigüeltaires 2008b Andolz 1992:124 Serra 2008:102 Andolz 1996:101
Parèmia	"La bolsa del jugador- piador"			Morant 1996:69, Babia 1997:131
Parèmia	"La dona borracha- cuba"			Morant 1995:102
Parèmia	"La gallina per la basa-casa"			Saroihandy 2005:164
Parèmia	"La vaca qualquiera la mate... saque"			Morant 1995:134

Parèmia	“La llet sale dels muesos...-uesos”			Morant 1995:56
Parèmia	“La neu va fer un jurament...-calent”			Morant 1995:122
Parèmia	“Las dónas com a las ugas...-penjar-las”			Babia 1997:88
Parèmia	“Les montanyes no se troben pero els hòmes sí”			Babia 1997:128
Parèmia	“Lo que no quergues ta tu, no ho quergues tals altres”			Babia 1997:211
Parèmia	“Los de Sòs, de dos en dos”	VB?	19?	Andolz 1996:410
Parèmia	“Lliton d'Erist... <i>liberquosDominé</i> ”	VB		Gomis 2014:165 Gomis 1883:115 Andolz 1996:192
	“Lliton d'Erist...- <i>liberanos Dominé</i> ”	VB		
	“Hòme de Grist...- <i>Domine</i> ”	VB		Serra 2008:102
	“Chino d'Espés...- <i>Dominé</i> ”	VB		Quintana 1997:24
	“Dòna de Grist...- <i>Dominé</i> ”	Ancils		Zerrigüeltaires 2008b
Parèmia	“Mayo arribau, hivèrt acabau”			Morant 1995:73
Parèmia	“Menja cada dia tres vegadas...-asegurada”			Morant 1995:103 Babia 1997:189
Parèmia	“Més vale callar...- charrar”			Morant 1995:50
Parèmia	“Montanya clara...- segura”			Babia 1997:29
Parèmia	“Morir per morir...- de juno”			Morant 1995:131
Parèmia	“Neu de febrèr...- finèr”			Morant 1995:123
Parèmia	“No hi hei mal...- vienga”			Babia 1997:88
Parèmia	“No hi va pel lliton...- corraleta”			Morant 1995:45 Babia 1997:62
Parèmia	“No ye per la pera...- manera”			Babia 1997:165
Parèmia	“No ye la pisca al pllat...-gat”			Morant 1995:45
Parèmia	“Pa Sant Blas, les grulles veuràs”	Gabàs		Pons 1997:248
Parèmia	“Para el último viaje...- equipaje”			Morant 1995:130
Parèmia	“Para no reñir un matrimonio...-sordo”			Morant 1995:39
Parèmia	“Per agon pase una uella...-entera”			Babia 1997:158
Parèmia	“Per cuca u per can...-man”			Morant 1995:25 Babia 1997:53
Parèmia	“Per dir les verdats...- amistats”			Babia 1997:209
Parèmia	“Per Sant Andreu... hi serà <i>leu</i> ”	VB		Gomis 1998:166
Parèmia	“Pitarroí que s'escapa de Sòs...-”			Andolz 1996:410
Parèmia	“Por San Andrés...- es”			Morant 1995:134
Parèmia	“Quan la primavera s'acerque...-”	Benasc		Zerrigüeltaires 2008b
Parèmia	“Quien mata un cochino temprano...- verano”			Morant 1995:134
Parèmia	“Quien no se ha visto...-rezar”	VB		Gomis 1998:130
Parèmia	“Salut i pesetes...- castanyetes”			Morant 1995:48 Babia 1997:62, 189

Parèmia	“Sastres, carpinters i farrers...-embusters”			Morant 1995:101 Babia 1997:112
Parèmia	“Sea bueno o peleón... digestión”			Morant 1995:103
Parèmia	“Seira, Barbaruens i Abi, los tres llugars de la fame/fam”			Gomis 1889:90 Serra 2008:250
Parèmia	“Sembra-me quan querràs...-veràs”			Morant 1995:117 Serra 2008:102
Parèmia	“Si a las doce de la noche...-hiela”			Morant 1995:122
Parèmia	“Si el tres d’abril el cucut...-enterrat”			Gomis 2014, 288-289
Parèmia	“Si la Candelèra plora...-s’acabarà”	VB		Gomis 1998:157
Parèmia	“Si quers mentir...- dir”			Babia 1997:85
Parèmia	“Si vas a Gabàs...- t’espaijaràs”			Zerrigüeltaires 2008b.
Parèmia	“Ta ixo <i>viaje</i> ...- alforja”			Morant 1995:130 Zerrigüeltaires 2008b
Parèmia	“Ta juliòl ya sega...- mosto”			Babia 1997:131
Parèmia	“Ta juliòl, ya sega...-vòl”			Babia 1997:211
Parèmia	“Tals tios i ties...- mes”			Morant 1995:146
Parèmia	“Ta junyo, la segadèra...- mosto”			Morant 1995:113
Parèmia	“Ta junyo, la segadèra al punyo”			Babia 1997:131
Parèmia	“Ta Sant Anton...- traginèro”			Morant 1995:23
Parèmia	“Ta Sant Martí...- pi” “Ta Sant Martí, la neu al pi”			Morant 1995:122 Babia 1997:167
Parèmia	“Ta Sant Maties...- sombries”			Morant 1995:27 Babia 1997:194
Parèmia	“Ta Sant Mateu...- peu” “Ta Sant Matèu...- al nas”			Morant 1995:122 Babia 1997:151
Parèmia	“Ta tots els Santos...- altos”			Morant 1995:122
Parèmia	“Ta Santo Tomàs...- nas”			Morant 1995:122
Parèmia	“Tanto tiens, tanto vals”			Babia 1997:200
Parèmia	“Vilanòva, molts plats...-”	VB?	19??	Andolz 1996:452
Grit públic	“Bautiço pelau...- dau”	VB VB	1992? 2008	Morant 1995:58 Zerrigüeltaires 2008b
Grit públic	“Callaguari entre que pague!”	VB	1992?	Morant 1995:49
Grit públic	“Carnaval bruto, bèstia i animal”	VB	1992?	Morant 1995:85
Grit públic	“Cabodanyo, cabodanyo...- anyo!”	VB	1992?	Morant 1995:98
Apelatiu	“Els de Grist, tabans” “Grist, tabans”	Saúnc Ramastué	2008	Zerrigüeltaires 2008b Zerrigüeltaires 2008b
Apelatiu	“Els de Saúnc, trabucs” “Saúnc, trabucs” “Trabucos de Saúnc”	Saúnc Ramastué		Zerrigüeltaires 2008b Zerrigüeltaires 2008b Serra 2008:102
Apelatiu	“Els de Castilló, matasaps”	Saúnc		Zerrigüeltaires 2008b
Apelatiu	“Castilló, matasaps” “Matasapos de Castilló”	Ramastué		Zerrigüeltaires 2008b Serra 2008:102

Apelatiu	“Els de Benasc, tripaquesos”	Saúnc		Zerrigüeltaires 2008b
Apelatiu	“[Els de Sarllè], potrencos “Els de Sarllè, sarllerenços, potrencos i turcos” “Sarllè, potrencos”	VB Saúnc Ramastué		Zerrigüeltaires 2008b Zerrigüeltaires 2008b Zerrigüeltaires 2008b
Apelatiu	“Els d’Ancils, chicolaters” “Ancils, chicolaters” “Los d’Ancils, llaminers”	Saúnc Ramastué		Zerrigüeltaires 2008b Zerrigüeltaires 2008b Serra 2008:103
Apelatiu	“Els de Vilanova, bocatóva i papudos” “Los bocatóvas de Vilanova”	Saúnc		Zerrigüeltaires 2008b Serra 2008:103
Apelatiu	“Els de Sesué, falandraixos”	Saúnc		Zerrigüeltaires 2008b
Apelatiu	“Erisué, albarisos” “Los albarisos d’Erisué”	Ramastué		Zerrigüeltaires 2008b Serra 2008:103
Apelatiu	“Llire, barranquisos” “Los barranquisos de Liri”	Ramastué		Zerrigüeltaires 2008b Serra 2008:103
Apelatiu	“[Els d’Arasan], minjarratas sin pan” “Los minjarratas sin pan, d’Arasán”			Zerrigüeltaires 2008b Serra 2008:103
Apelatiu	“[Els de Sòs], fartafavas” “Fartafavas de Sòs”			Zerrigüeltaires 2008b Serra 2008:102
Apelatiu	“[Els de Sesué], paputs i zalandrais/falandraixos” “Paputs de Sesué”			Zerrigüeltaires 2008b Serra 2008:102
Apelatiu	“[Els de Gabàs], pinarrisos, gorrinets i pinarretas” “Los pinarrisos de Gabàs”	Bisagorri		Zerrigüeltaires 2008b Serra 2008:250
Apelatiu	“Los maganyons de Ramastre”			Serra 2008:103
Apelatiu	“Los llanudos de Renanué”			Serra 2008:103
Apelatiu	“Los estripamardans de Bisagorri”			Serra 2008:103
Apelatiu	“Jabalins de Seira”			Serra 2008:250
Apelatiu	“Los pitarròis de Sant Martí”			Serra 2008:250
Apelatiu	“Los trigoletas de Ru”			Serra 2008:250
Aforismo	“Agon vas tan desaforau-”	Benasc		Zerrigüeltaires 2008b
Aforismo	“Calla, tu has de charrar...- pixen”			Morant 1995:50
Aforismo	“Està mal...- animal”			Morant 1995:56
Aforismo	“L’aigua, ta’ls bòus”			Morant 1995:104 Babia1997:29
Aforismo	“Mix mana a gat”			Babia 1997:121
Aforismo	“No ser la pisca al pllat per falta de gat”			Babia 1997:121
Aforismo	“Els mocets charren quan les gallines pixen”			Babia 1997:169

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- AMADES, J. (1982): *Folklore de Catalunya. Rondallística*, Barcelona, Editorial Selecta.
- (1997 [1946]): *El Pirineu. Tradicions i llegendes*, Tremp, Garsineu.
- ANDOLZ, R. (1988): *La aventura del contrabando en Aragón*, Saragosa, Mira.
- (1991): *El nacer en Aragón*, Saragosa, Mira.
- (1992): *El humor altoaragonés*, Saragosa, Mira.
- (1995): *La muerte en Aragón*, Saragosa, Mira.
- (1996): *Más humor aragonés*, Saragosa, Mira.
- (1997): *Los aragoneses, I*, Saragosa, Mira.
- (2002a): *Los Aragoneses, III*, Saragosa, Mira.
- (2002b [1995]): *Cuentos del Pirineo para Niños y Adultos*, 3a edicion, Uesca, Pirineo.
- (2005): *Los Altoaragoneses, IV*, Saragosa, Mira.
- ARA TORRALBA, J. C. (1996): «Del folklore a la acción política. Tres calas en el pensamiento nacional de Joaquín Costa a través de sus corresponsales (A. Machado, R. Salillas, P. Dorado)», *Anales de la Fundación Joaquín Costa*, 13 (1996), p. 7-208.
- (1997): «Pesquisas sobre la actividad cultural del joven Costa en Huesca», *Anales de la Fundación Joaquín Costa*, 14, p. 5-52.
- (2010): «Unas notas a modo de presentación», dentro de Joaquín COSTA, *Textos sobre las lenguas de Aragón, I*, Uesca, Aladrada, p. 9-13.
- ARAG, L. (ed.) (2006): «Pastorada de Grist», *Fuellas*, 171 (chinero-febrero), Uesca, CFA, p. 23.
- BABIA, A. (1997): *La franja de la Franja*, Barcelona, Empúries.
- BORAU, L. & FRANCINO, G. (ed.) (1997): *Bllat Colrat! Literatura popular catalana del Baix Cinca, la Llitera i la Ribagorça. 2. Cançoner*, Teruel, Instituto de Estudios Altoaragoneses, Institut d'Estudis del Baix Cinca, Institut d'Estudis Ilerdencs i Diputació General d'Aragó.
- CASAOS, C. & MARTÍN, M. (1987): «Leyenda de la Birgen de Guayén (Repllegada a Llire, Bal de Benás)», *Orache*, 7, Saragosa, Ligallo de Fablans de l'Aragonés, p. 24.
- CASTÁN, C. (2000): «Tozudo y tronera. Aproximación a la figura de Rafael Andolz», en *Mosen. Historia de curas en el Pirineo aragonés*, Jaca, Pirineum editorial, p. 47-66.
- COLL, P. (1993): *Muntanyes maleïdes*, Barcelona, Empúries.
- (2005 [1996]): *Viatge al Pirineu fantàstic*, Barcelona, Columna.
- COSTA, J. (2010a [1878]): «Refranes meteorológicos del Alto-Aragón», dentro de José Ignacio LÓPEZ SUSÍN (ed.), *Textos sobre las lenguas de Aragón II. Artículos y otros escritos*, p. 39-46 [va vère la llum originalment en la revista *El Campo* (30 de septiembre y 16 de octubre de 1878), entre altres publicacions]
- (2010b [1878-1879]): *Textos sobre las lenguas de Aragón I. Los dialectos de transición en general y los celtibérico-latinos en particular*, Saragosa, Aladrada Ediciones [originalment publicau en *Boletín de la Institución Libre de Enseñanza (BILE)*, II, 32 (16-6-1878) a III, 69 (31-12-1879)].
- (2010c [1883]): «Dictados tópicos (dicerios, elogios, etc.) del Alto Aragón», dentro de José Ignacio LÓPEZ SUSÍN (ed.), *Textos sobre las lenguas de Aragón II. Artículos y otros escritos*, Saragosa, Aladrada Ediciones, p. 47-65 [originalment publicau en *El Folk-lore Frexense y Bético Extremeño*, Fregenal de la Sierra, Julio-septiembre de 1883, año 1, número 2, p. 184-191]
- (2010d [1883-1884]): «Una forma típica de canción geográfica», dentro de José Ignacio LÓPEZ SUSÍN (ed.), *Textos sobre las lenguas de Aragón II. Artículos y otros escritos*, p. 67-74

- [originalment publicau en *El Folk-lore Frexense y Bético Extremeño*, Fregenal de la Sierra, 1883-1884, p. 268-271]
- (2010e [1888]): «Folklore. Refranes ribagorzanos», dins de José Ignacio LÓPEZ SUSÍN (ed.), *Textos sobre las lenguas de Aragón II. Artículos y otros escritos*, p. 9-38 [una versió d'iste articlo inédito redactau entre 1875 i 1877 va ser publicau en Antonio MACHADO ÁLVAREZ (1888): *Colección de Enigmas y Adivinanzas en forma de Diccionario*, Sevilla]
- DEARAG, L. M. (ed.) (2006): «Pastorada d'Ansils», *Fuellas*, 171 (chinerio-febrero), Uesca, CFA, p. 23.
- DE LARREA PALACÍN, A. (1947): *Misión M28*, CSIC. Disponible en <http://musicatradicional.eu/es/home> (última consulta feta en agosto de 2016)
- DE MUR BERNAD, Juan José (1986): *Cancionero popular de la provincia de Huesca*, ed. a cargo de Josep Crivillé i Bargalló, Barcelona, Editorial Claret.
- DEL ARCO Y GARAY, R. (1943): *Notas de folklore altoaragonés*, Madrid, CSIC. <http://bibliotecavirtual.aragon.es/bva/i18n/consulta/registro.cmd?id=3520> (última consulta feta en agosto de 2016)
- ETTINGHAUSEN, D. (2014): «Estudi introductorio», dins Harold SPENDER & Hubert Llewellyn SMITH (2014), *Pels Alts Pirineus 1896-1897*, Tremp, Garsineu, p. XIII-CXL
- FLORES IABAT, L.-X. (2001): «El benasqués: una proposta per a la seua dignificació», *Estudios y rechiras* (sic) *arredol d'a luenga aragonesa y a suya literatura. Autas d'a II Trobada*, Uesca, 18-20 de nobiembre de 1999, ed. feita por Franchó Nagore Lain, Franchó Rodés Orquín y Chesús Vázquez Obrador, Uesca, Instituto de Estudios Altoaragoneses & Consello d'a Fabla Aragonesa, p. 267-297.
- (2013): «[L]a literatura popular de la Valle de Bielsa. Edición crítica e clasificación de materiales etnoliterarios en aragonés», *Temas de Antropología Aragonesa*, 19 (2012-2013), Saragosa, Instituto Aragonés de Antropología, p. 99-176.
- (2014): «A literatura popular d'a Val d'Ansó: Edición crítica i clasificación de materiales etnoliterarios en aragonés (II)», *Temas de Antropología Aragonesa*, 20 (2014), p. 37-170.
- GARCÉS TIL, G. (1999): *Cancionero popular del Alto Aragón*, ed. a cargo de Blas Coscollar, Uesca, IEA & Diputación General de Aragón.
- GARGALLO GIL, J. E. (2009): «Refranes meteorológicos del benasqués en su contexto romance», *De Lingua Aragonensi*, 3 (2007), Benasc-Graus, Societat de Lingüística Aragonesa, p. 41-56.
- GOMIS I MESTRE, C. (1883): «La Vall de Venasch», *Anuari de l'Associació d'Excursions Catalana*, Any segon: 1882, p. 99-120.
- (1889): «De la Vall de Venasch á Graus. Notas de viatge», *Butlletí de l'Associació d'Excursions Catalana* 12, núm. 127-132 (abril-setembre, 1889), p. 89-122.
- (1996): *La bruixa catalana*, ed. a cura de Cels Gomis i Serdañons, 3a edició, Barcelona, Alta Fulla.
- (1998): *Meteorologia i agricultura populars*, ed. notablement augmentada a cura de Cels Gomis i Serdañons, Barcelona, Alta Fulla.
- (2014): *Zoologia popular catalana*, il·lustracions de David Granato i pròleg d'Emili Samper Prunera, la Bisbal d'Empordà, Edicions Sidillà.
- (2015): *Botànica popular catalana*, il·lustracions de David Granato i pròleg de Salvador Palomar, la Bisbal d'Empordà, Edicions Sidillà.
- LACASTA, J. & GONZÁLEZ SANZ, C. & DE LA TORRE, Á. (1995): «Arcadio de Larrea, in memoriam», *Temas de Antropología Aragonesa*, 5, Saragosa, 9-16.
- MARTÍN, Migalánchel & OTERO Armando & PÉREZ, Migalánchel (1999): «A colezió de grabazions de charrazos tradizionals y narrazions orals: contrebuzió ta la esdebenidera creyazió

d'un archibo sonoro d'a esprisió oral en aragonés», *Estudios y rechiras (sic) arredol de l'aragonés e la suya literatura. Autas d'a I Trobada*, Uesca 20-22 febrero de 1997, Uesca, IEA & CFA, p. 163-185.

MONCÓ REBOLLO, B. (1995): «Joaquín Costa y la literatura popular», *Anales de la Fundación Joaquín Costa*, 12 (1995), p. 21-34.

MONJO I MASCARÓ, J.L. & FLORES I ABAT, L.-X. (2008): «Passat i futur dels jocs populars a la Marina (País Valencià)», *Els jocs tradicionals i les noves tecnologies*, 11é Curs de Jocs Tradicionals de la Festcat a Horta de Sant Joan (21 de juliol de 2017), Barcelona, Institut Ramon Muntaner, p. 67-78.

MORANT MARCO, R. (1995): *Lengua, vida y cultura en el valle de Benasque*, Madrid, Ediciones Libertarias.

MORET, H. (1994): «Un segle d'investigació lingüística a l'Aragó catalanòfon», *Miscel·lània Germà Colón*, 2, Barcelona, PAM, p. 223-239.

– (1995): «Tirallongues onomàstiques de l'Alta Ribagorça occidental», *Butlletí interior de la Societat d'Onomàstica. Actes del XVIII Col·loqui General de la Societat Onomàstica. Girona (22/23-X-1993)*, 60 (març de 1995), p. 316-324.

MORET, H. (ed.) (1997): *Bllat Colrat! Literatura popular catalana del Baix Cinca, la Llitera i la Ribagorça. 3. Gèneres etnopoètics breus no musicats*, Teruel, Instituto de Estudios Altoaragoneses, Institut d'Estudis del Baix Cinca, Institut d'Estudis Ilerdencs i Diputació General d'Aragó.

NAGORE LAÍN, F. (2000): «Mosén Rafael Andolz», *Homenaje a Rafael Andolz. Estudios sobre la cultura popular, la tradición y la lengua en Aragón*, coord. F. Nagore, Uesca, IEA-CFA-IAA, p. 15-22.

OS ZERRIGÜELTAIRES (2008a). «1982.1.B.Gambada pirinenca», *Nuestras andanzas por Aragón*. <http://oszerrigueltaires.wordpress.com> (última consulta feta en agosto de 2016)

– (2008b): «2009.1.A.Benasque», *Nuestras andanzas por Aragón*, idem que l'anterior.

PLAZA BOYA, Antonio (1985): *El mundo religioso del Alto Ésera*, Uesca, IEA.

PONS I BRUALLA, J.M. (1997) «Antroponimia de la Franja a partir del refranyer», *Cinga*, 1 (1997), p. 247-252. [també en *Actes del Dinovè Col·loqui General de la Societat d'Onomàstica. Fraga (21/22-X-1994)*. *Butlletí LXV*, juny 1996, a cura de Josep Galan & Hèctor Moret]

QUINTANA, A. (ed.) (1997b): *Bllat Colrat! Literatura popular catalana del Baix Cinca, la Llitera i la Ribagorça. 1. Narrativa i teatre*, Teruel, Instituto de Estudios Altoaragoneses, Institut d'Estudis del Baix Cinca, Institut d'Estudis Ilerdencs i Diputació General d'Aragó.

QUINTANA I FONT, A. (1989): *El català a l'Aragó*, Barcelona, Curial.

– (1997a): «L'onomàstica en la literatura popular catalana a l'Aragó», dins J. GALAN i H. MORET (eds.), *Cinga*, 1 (Fraga, 1997), p. 13-56.

– (1998): «La literatura popular catalana a l'Aragó», dins *Actes de les Segones Jornades d'Estudi a la Terra Alta (Batea, del 27 al 29 d'octubre de 1995)*. *L'Aragó catalanòfon*, Calaceit, Patronat Pro-Batea, 1998, p. 321-329.

– (2007): «El mite del comte N'Arnau a la Ribagorça?», *Xandra. Estudis aragonesos de llengua i literatura*, ed. a cura de Hèctor Moret, Teruel, Institut d'Estudis del Baix Cinca & Associació Cultural del Matarranya, p. 281-302. [Originalment publicau en Axel Schönberger i Klaus Zimmermann (eds.), *De orbis Hispani linguis litteris historia moribus. Festschrift für Dietrich Briesemeister zum 60. Geburtstag*, vol. I. Frankfurt am Main, Domus Editoria Europaeae, 1994, p. 333-351]

ROMA, J. (1995): «Cels Gomis y su trabajo en Aragón», *Temas de Antropología Aragonesa*, 5, Saragosa, p. 191-212.

- ROMA I CASASNOVAS, F. (s.d.): *L'excursionisme a Catalunya. 1876-1939*, [www.http://www.francescroma.net/web/social.pdf](http://www.francescroma.net/web/social.pdf) (última consulta feta en agosto de 2016)
- SAMPER PRUNERA, E. (2009): «La Vall de Benasc segons Cels Gomis: una illa entre muntanyes», dins Joan Armangué i Caterina Valriu (eds.), *Illes i insularitat en el folklore dels Països Catalans*, l'Alguer, Grup d'Estudis Etnopoètics & Arxiu de Tradicions de l'Alguer, 2009, p. 193-201.
- (2013): *De l'anarquisme al folklore. Cels Gomis i Mestre (1841-1915)*, Tarragona, Universitat Rovira i Virgili.
- SAROÏHANDY, J.-J. (2005): *Misión lingüística en el Alto Aragón*, ed. Óscar Latas Alegre, Saragosa, Prensas Universitarias de Zaragoza & Xordica Editorial.
- (2015): *Les rondalles de Cels Gomis i Mestre. Edició, catalogació i estudi*, Barcelona, PAM.
- SAURA RAMI, J. A. (2013): «La lexicografia benasquesa en la obra de Vicente Ferraz Castán»; dintre de *Vicente Ferraz, Vocabulario del dialecto que se habla en la Alta Ribagorza*, Zaragoza, Aladrada ediciones, 1934 (edición facsímil), p. 13-36.
- SERRA FEU, R. (2008): *Els pobles del Pirineu en el refranyer geogràfic català i aranès*, Mollerussa, ed. autor.
- SERRA POSTIUS, P. (1745): *Siete maravillas raras del Principado de Cataluña*, Barcelona. Depositau en la Biblioteca Nacional de España (Madrid). <http://bdh-rd.bne.es/viewer.vm?id=0000167618&page=1> (última consulta feta en agosto de 2016)
- USÓN, C. R. (2011): «Un filólogo en busca del aragonés: El francés Jean-Joseph Saroïhandy», *Temas de Antropología Aragonesa*, 18 (2010-2011), p. 133-144.
- VERDAGUER, Jacint (1995): *Totes les rondalles*, ed. a cura d'Andreu Bosch Rodoreda, Barcelona, Proa.